

Er international Mønténhed en Utopi?

Af Will. Scharling.

Det er bekjendt nok, at den Tanke om et fælles europæisk Møntsystem, som i Slutningen af Treserne syntes at være paa god Vej til at vinde almindelig Tilslutning, ved de senere Aars Begivenheder, særlig ved Gjennemførelsen af den tyske og den skandinaviske Møntreform, der begge have etableret et «nationalt» istedetfor et internationalt Møntsystem, er bleven trængt stærkt tilbage og foreløbig maa betragtes som opgiven for en ubestemmelig Tid, der vel næppe vil være saa ganske kort. Dermed er det dog ingenlunde sagt, at Tanken er definitivt opgiven og at dens Uigjennemførlighed er slaaet fast. At Tyskerne imidlertid bestræbe sig for at give det Udseende heraf, er forklarligt nok. Paa en Tid, da de endnu ikke ere blevne helt færdige med Gjennemførelsen af deres «nationale» Reform, holde de selvfølgelig ikke af at tænke sig Muligheden af, at dette Værk atter skulde behøve at gjøres om igjen, ligesom Reformens Ophavsmænd og Forfægtere paa ingen Maade ville indrømme, at man kunde have valgt noget Andet eller vel endog Bedre end det, der nu er blevet slaaet fast som en ægte national Guld-mønt. Det kan derfor ikke forundre, at Bamberger i sit iøvrigt særdeles vel skrevne Skrift om det ny «Reichsgold»,

hvoraf der i Tidsskriftets forrige Hefte er bragt et Uddrag, bestemt hævder, at Tanken om en Verdensmønt og overhovedet om Møntkonventioner imellem flere Lande er en «Utopi», og anvender flere Afsnit af sin Bog til at bevise dette. Uagtet vi nu, som sagt, gjerne indrømme, at der ikke er megen Udsigt til, at hin Tanke i nogen nær Fremtid vil dukke frem igjen med saadan Magt, at Spørgsmaalet atter begynder at faa praktisk Betydning, turde det dog have sin Interesse at prøve, om de af Bamberger anførte Argumenter imod en Verdensmønt virkelig holde Stik, og om det nu etablerede europæiske System af «nationale» Møntordninger — under Forudsætning af, at den nuværende Statsdeling vedbliver i det Væsenlige uforandret — tør betragtes som Europas sidste Ord i Møntspørgsmaalet. Det Forslag, som for nylig er fremsat i Amerika om, at dette ved Gjenoptagelsen af Betaling i Guld skulde omdanne sin Dollar til nøjagtig Overensstemmelse med $\frac{1}{5}$ Lstr., viser i alt Fald, at Tanken om en Fjernelse af de smaa Uoverensstemmelser, som nu adskille det amerikanske, det engelske, det franske og det tyske Møntsystem fra hinanden,*) dog endnu lever og ikke helt har mistet sin praktiske Karakter. Den Omstændighed, at Frankrig og Italien for Tiden have en Papircirkulation, der nærmest er baseret paa Sølvoden, idet Guldmønten kun er et Multiplum af Sølvfranken, bestemt ved et vilkaarlig fastsat Værdiforhold imellem Guld og Sølv, der ingenlunde mere svarer til Virkeligheden, gjør det ikke umuligt, at lignende Forslag endog i en nær Fremtid kunne komme frem ogsaa i Frankrig og Italien.

*) Medens 25 Frcs. netop ere = 18 Kr., ere 20 M \mathcal{K} . = 17 Kr. 78 Ø.,
1 Lstr. = 18 Kr. 16 Ø. og 5 Dollars = 18 Kr. 65 Ø.

Bamberger fornægter ikke helt Betydningen af, at der existerede «en virkelig Verdensmønt af ædelt Metal», men han hævder, at Tyskland nu netop i sine nye Guld-mønter har faaet «en Verdensmønt» — det vil sige en Mønt, der kan gaa over hele Verden. Anden Verdensmønt vil Bamberger ikke indrømme Muligheden af. Overensstemmelse i Stof α : Guld af en vis bestemt Finhed, og Ulighed i Form α : en forskjellig Størrelse for de forskjellige Landes Mønter, en forskjellig Mængde af dette fælles Møntstof i disse Mønter — det er den eneste Skikkelse, hvori efter hans Mening et Verdenssystem paa Møntomraadet kan bestaa. Hans Standpunkt er i saa Henseende karakteristisk for det nuværende Tyskland: en fuldstændig Mistro til Traktaternes Overholdelse. «Uden Møntkonventioner,» siger han, «er selvfølgelig en Verdensmønt eller Noget, der kommer den nær, ikke tænkelig» — og «Møntkonventioner høre til de Traktater, der stride lige saa meget imod Folkerettens Natur, som en Kontrakt om at være en Andens Slave strider imod Personsrettens Natur (!). Et Menneske kan ikke afstaa sin Frihed ved en Kontrakt, og en Stat kan ikke afstaa sin Frihed ved en Møntkonvention.» *)

Denne højst karakteristiske Paastand søger han nu at godtgjøre ved Henviſning til «vor Tids to store Møntkonventioner», den tysk-østrigske af 1857 og den latinske af 1865. Den første fastslog et bestemt Forhold imellem den nordtyske Thaler, den sydtyske Gylden og den østrigske Gylden, saaledes at den østrigske Sølvgylden blev

*) Det bemærkes udtrykkelig, at der ved de i denne Artikel forekommende Citater stundom er brugt en lidt fri Oversættelse for at gjengive Tanken desto nøjagtigere uden at ty til helt udanske Vendinger.

netop $\frac{2}{3}$ Thaler (nu 2 Reichsmark), medens Thaleren blev netop $1\frac{3}{4}$ sydtysk Gylden (et 2-Thaler-Stykke = $3\frac{1}{2}$ fl.), hvorhos der af alle tre Parter skulde slaaes «Konventions-Thalere», der skulde kunne gaa over det Hele. Tvangskursen i Østrig drev imidlertid snart al Sølv mønt ud af dette Land, og Pragerfreden i 1866 hævede Møntkonventionen. Bamberger anser det nu vel for højst heldigt, at Tyskland saaledes alt før sin Møntreform var bleven frigjort for denne «Lænke», men finder det yderst uheldigt for Tyskland, at det ikke har kunnet vægre sig ved at indløse alle — ogsaa de i Østrig udstedte, men i Tyskland cirkulerende — Konventionsthalere med Guld, hvorved der efter de nuværende Sølvpriser lides et ikke saa ringe Tab. Bamberger synes imidlertid at glemme, at der, saafremt ikke disse østrigske Thalere vare indgaaede i Cirkulationen i Tyskland, efter al Sandsynlighed vilde have været et fuldkommen tilsvarende Antal af tyske Thalere i Cirkulation i deres Sted. Det er altsaa kun, for saa vidt man i Østrig har gjemt et Beløb af disse ikke der cirkulerende «Vereinthalere» paa Kistebunden og nu efter Møntreformen sendt dem til Tyskland til Ombytning mod Guld, at der paaførtes Tyskland et Tab. Men dette har vist næppe haft noget synderlig betydeligt Omfang. Og iøvrigt godtgjør det fremførte Erempel ikke Andet, end at en Møntkonvention bliver «en Lænke» om Benet paa den Part, der senere ønsker at forandre sit Møntsystem — Noget, der følger af sig selv. Men dette har kun Betydning, saa længe man endnu befinder sig i Overgangstilstande eller endnu ikke har naaet til det endelige og uomstødelige Princip for en Møntordning. At der imidlertid gives et saadant definitivt og uomstødeligt Princip for Konstrueringen af et godt Møntsystem; an-

erkjender, som vi ret strax skulle se, Bamberger selv, og herved taber, som vi ligeledes nedenfor skulle paavise, den fra den heromhandlede Møntkonvention hentede Indvending enhver Betydning.

Noget Lignende kan gjøres gjældende overfor de Slutninger, som Bamberger drager af Tilstandene i det latinske Møntforbund. Han paaviser, hvorledes dette for Tiden i Grunden er tilintetgjort i sin Rod, idet alene de to smaa Lande, Schweiz og Belgien, have det omkontraherede Møntsystem og derfor ogsaa stærkt føle Ulemperne ved at have Frankrig og Italien med deres Cirkulation af Papir og Skillemønt staaende som dem aldeles sideordnede og ved at være ude af Stand til ensidig at afgjøre Spørgsmaalene om enkelt eller dobbelt Møntfod. Fejlen var naturligvis den, at man sluttede en Møntkonvention paa Basis af et uløst svævende Spørgsmaal, nemlig det, om en dobbelt Møntfod var holdbar eller ej — eller rettere paa Basis af en bestemt Forudsætning om Muligheden af en Tilstand, hvis Umulighed alt var godtgjort fra flere Sider. At en virkelig Verdensmønt først kan bringes tilveje, naar alle slige svævende Stridsspørgsmaal baade i Theori og Praxis have fundet en definitiv Afgjørelse, er sikkert nok; men en saadan Afgjørelse turde netop nu være temmelig nær for Haanden, og det bliver derfor ikke en Utopi at bygge Noget paa denne Forudsætning.

Mere Betydning har det Argument, som udledes deraf, at baade Italien og Frankrig trods Møntkonventionen have indført Tvangskurs paa Sedler, hvoraf Resultatet jo nemlig for det første Lands Vedkommende — og forbi-gaaende ogsaa for Frankrigs — har været, at det samme nominelle Pengeløb faktisk er blevet et helt forskjelligt Beløb i de forskjellige Dele af Møntforbundet. 20 Frcs.

ere noget andet i Frankrig end i Italien, og en Vexel paa 100 Frcs. er i Berlin kun 75 M $\frac{3}{4}$ værd, naar den lyder paa Italien, medens den er 81 Frcs., naar den lyder paa Frankrig. Havde man nu et fælles evropæisk Møntsystem, vilde efter Bambergers Mening altid snart et, snart et andet Land paa Grund af ydre eller indre Forhold være nødsaget til at ombytte Guldmønterne med Papirpenge og derved bringe Forstyrrelse ind i det hele System. «Vi have,» siger han, «i hundrede Aar ikke set noget Land, det være sig nok saa mægtigt, indviklet i en vanskelig Krig, uden at dets Pengesystem derved er blevet bragt i Forvirring. De rigeste, med Naturgaver bedst udstyrede og ved ophobede Skatte og Erhvervsfærdigheder rigest udrustede Lande, England, Nordamerika, Frankrig saa godt som Østrig, Rusland og Italien, have igjennem Aar, ja Aartier hjælpeløst vaandet sig under en formelig Statsbankerot, Papircirkulationen, naar indre eller ydre Kampe rystede deres politiske Bestaaen. Ja, den nyeste Erfaring fra den franske Krig kan endogsaa opfattes saaledes, at det er Statsvisdom strax ved Udbruddet af en Krig, selv om det endnu ikke er blevet en Nødvendighed, af bare Forsynlighed at indstille Betalingerne i Metal og paanøde Papir som Penge, for saaledes at sikre Statskassen Metallet til Brug for Krigens Fornødenheder og for egenlige Nødstilfælde. Men naar Mønt i international Forstand utvivlsomt kun skal forstaaes om fuldvægtige og fuldholdige Penge, saa vil en Overenskomst med en anden Stat om fælles Mønt i Virkeligheden indeholde en Forpligtelse for denne til ikke at skulle opleve en Krig eller en Revolution eller endog blot en Misvæxt — et Løfte, som det vilde være lige taabeligt at give og at tage.»

Hele denne Betragtning er, som alt fremhævet, ka-

rakteristisk for det nuværende Tyskland. Thi da omtrent ganske det Samme kan siges om de allerfleste internationale Forpligtelser, bliver Moralen simpelt hen den, at det er meget taabeligt for en Stat at slutte nogensomhelst Traktat eller Overenskomst med en anden Stat, fordi man derved forpligter sig til ikke at komme i en Tilstand, hvor det vilde være umuligt at overholde Traktaten — og følgelig ere alle Traktater en Uting, Noget, man ligesaa gjerne kan bryde først som sidst. Det var, som bekjendt, ganske lignende Betragtninger, som under Forhandlingerne om Møntreformen bleve gjorte gjældende fra den tyske Regerings Side imod at slutte sig til noget andet bestaaende Møntsystem. Med Føje kan man imod hele dette Raisonnement gjøre gjældende, at man selvfølgelig ved en Traktat aldrig forpligter sig til at undgaa det Uundgaaelige — *ultra posse nemo obligatur* — og at man t. Ex. ikke ved nogensomhelst Konvention, der paa lægger Parterne altid at sørge for en Cirkulation af fuldholdige Mønter, kan forpligte sig til ikke at ville lade sig plyndre af en Nabostat for fem Milliarder, fordi Udbetalingen heraf gjør Vedligeholdelsen af en saadan Cirkulation umulig. Derimod er det ganske vist en Selvfølge, at den ved en saadan Udplyndring eller ved hvilkesomhelst andre Grunde fremtvungne Suspension af Betaling i rede Mønt *eo ipso* er et Brud paa Møntkonventionen, der maa berettigede Medkontrahenterne til at betragte denne som ophævet, for saa vidt angaar alle ved den overtagne Forpligtelser imod den anden Part. Det Abnorme ved de nuværende Forhold paa det latinske Møntomraade bestaar da ogsaa netop deri, at Konventionen endnu bestandig betragtes som bestaaende tiltrods for disse væsentlige Brud paa den; men dette finder sin Forklaring i de

særegne politiske Forhold og de nationale Sympathier imellem de paagjældende Stater. Frankrig vilde ikke forstøde Italien, fordi dets Reorganisation tvang det til at gribe til Tvangskursen, og Belgien og Schweiz have atter ikke villet opgive Forbindelsen med Frankrig under dets Bestræbelser for at komme sig efter Krigens Ulykker. Men i et almindeligt evropæisk Møntforbund vilde der ikke kunne være Tale om, at saadanne sympathetiske Hensyn skulde kunne gjøre sig gjældende til Gunst for en enkelt Stat hos alle de andre Stater; ethvert Brud paa Overenskomsten vilde i saa Fald strax sætte det paagjældende Land udenfor denne. Frygten herfor vilde derfor være en væsenlig Spore til at undgaa Alt, hvad der kunde medføre en saadan Kalamitet — thi en saadan vilde det være for selve det paagjældende Land, ikke for de øvrige Deltagere i Konventionen. De idelige Forfalskninger af Værdimaaleren, dels ligefrem ved en Forringelse af Mønternes Værdiindhold, dels ved Tvangskurs paa uindløselige Sedler, hvorunder Evropa i tidligere Tid idelig har lidt og endnu for en stor Del lider, vilde netop ved en saadan evropæisk Møntkonvention holdes betydeligt i Skranker og successivt forsvinde.

For saa vidt det nu imidlertid kan gjøres gjældende, at Brud af denne Art, selv om de eo ipso medføre Møntkonventionens Ophør for den paagjældende Stat i Forhold til alle andre Stater, dog kan paaføre disse visse Ulemper — Ulemper, som allerede kunne fremkomme ved mindre eklatante Brud paa Overenskomsten, saasom Overskridelse af den bestemt begrænsede Ret til Udmøntning af Skille-mønt —, maa det hævdes, at selve den foran citerede Sætning, at «uden Møntkonventioner er selvfølgelig en Verdensmønt ikke tænkelig», paa ingen Maade er sand.

Bambergers egne Udviklinger føre endog, naar man drager de rette Konsekvenser af dem, til det modsatte Resultat. Men hans rigtige Erkjendelser og Udtalelser ere paa dette Omraade saaledes sammenblandede med Udtalelser, der bero paa et ensidigt og skjævt Syn, at det Hele bliver urigtigt, idet hans Fremstilling nærmest er beregnet paa at forsvare den fra mange Sider dadlede Maade, hvorpaa Tyskland besluttede sig til at gennemføre sin Møntreform, nemlig ved Oprettelsen af en ny, selvstændig Guldmønt, vistnok kun lidt, men dog altid lidt forskjellig fra de i andre Lande alt eksisterende Guldmønter, hvorved Tanken om en evropæisk Møntenhed i alt Fald for lange Tider er bleven skudt til Side.

Skjøndt hans Forsvar for den trufne Afgjørelse indeholder endel Rigtigt, er det dog i sin Helhed ensidigt og forkert. Han paaviser først, at der var tre forskjellige Retninger, der gjorde sig gjældende blandt Forfægterne af en Tilslutning til et andet Møntsystem, der derved kunde blive stærkt nok til at blive et Verdenssystem: det sydvestlige Tyskland forlangte med stor Styrke Antagelsen af Frankssystemet, med hvilket Beboerne alt i mange Aar have været fortrolige, idet navnlig 20-Franksstykker i ikke ringe Mængde cirkulerede der; de nordtyske Handelsstæder forlangte af lignende Grunde Indførelsen af den engelske Sovereign; den mere theoretisk-ideale Retning forlangte enten Indførelsen af 25-Franksstykket, der ved alle tidligere Møntkonferencer er bleven udpeget som den naturlige Fremtidsmønt, fordi den ligger saa nær ved forskjellige andre Guldmønter (den engelske Sovereign er saaledes omtrent 25 Frs. 22 Ctmr., det østrigske 10 Fl.-Stykke 24 Frs. 69 Ctmr. — ligesom det nye 20-Mark-Stykke — og den amerikanske half-eagle 25 Frs. 90 Ctmr.),

eller en Guldmønt af 5 eller $7\frac{1}{2}$ Gram fint Gulds Indhold (af hvilke den sidste vilde have en Værdi af 25 Frs. 83 Ctmr.). «Dette var de tre forskjellige Maal, som de tre Arme paa Vejviseren ved Reformens Korsvej viste hen til; men paa den fjerde Side viste endnu en sidste Indskrift kort og godt henimod den hjemlige Arne. Den formanede til, at forinden vi mer eller mindre resultatløst arbejdede hen til den Bekvemmelighed at opnaa Overensstemmelse med de 75 Mill. Latinere eller med 250 Mill. i Storbritannien og dets Kolonier eller vel endog med den hele Menneskehed, var Overensstemmelse med os selv ikke det sidste Maal, der burde stræbes hen til. De fremad skuende Verdensomformere glemte, at man endnu langt mindre skriver en Møntforfatning end et politisk Magna-Charta paa et Blad hvidt Papir; at Formues- og derfor ogsaa Pengeforpligtelser strække sig fra Slægt til Slægt, og at en Reform, før den knytter Traadene til dem hinsides Grænsen, ogsaa har at tænke paa, at den ikke sønderriver dem paa denne Side Grænsen saa voldsomt, at Millioner af fast knyttede Forhold for en uberegnelig Tid maatte geraade i et utaaleligt Urede. Vilde det ikke være lige saa nødvendigt at omregne alle de utallige Betalingsforpligtelser, som i et Land med 40 Mill. Indbyggere ere indgaaede for lange, ofte hundredeaarige Terminer, som det nu er blevet nødvendigt at omregne alle de nye Forretninger, som vi først i Fremtiden agte at afslutte med Udlandet? Alle Byrder paa Grundejendomme, alle Statsforpligtelser, alle de store industrielle Bedrifters Gjældsforpligtelser (man tænke blot paa de for 89 Aar gjældende Jernbaneobligationer), for ikke at tale om Millioner af andre Forhold med deres hvert Fjerding- eller Halvaar tilbagevendende Renteterminer — de maatte

alle omregnes fra vore Gylden- og Thaler-Systemer til det nye System. Og ved Siden heraf havde hver Enkelt, for at gjøre sig fortrolig med de nye Penge, været nødt til ved enhver Udgift at udregne en Sammenligning imellem de gamle Værdiforestillinger og de nye Begreber. Ogsaa denne Beregning skulde efter hine forskjellige Forslag mere underordnes det Øjemed, at lette enkelte Tyskeres fremtidige frivillige Forretningsforhold med Udlandet, end det, at lette alle Tyskeres fra Fortiden stammende ufri-villige Forretningsforhold indbyrdes. I Sandhed, en ægte tysk Tanke — medens Franskmanden kun tænkte sig Ideen om en Verdensmønt realiseret derved, at hiele Jorden gjorde hans Møntsystem til sit!»

De her fremsatte Betragtninger vilde unægtelig have endel Vægt, om end næppe saa megen, som Forf. tillægger dem, — saafremt han blot ikke havde bygget dem paa den ligesaa dristige som vilkaarlige Forudsætning, at de saa stærkt fremhævede Ulemper nu ere blevne undgaaede for «40 Mill. Indbyggere», medens Sandheden er den, at Preusserne have forskaanet sig selv for dem, men ingenlunde Sydtyskerne eller blot hele Nordtyskland. Bam-berger synes helt at glemme, at Omregningen fra Thaler til Mark ganske vist er saare nem, da det kun er en Multiplikation med 3, men at Omregningen fra Gylden til Mark ingenlunde er lige saa nem, idet 1 Fl. er = 1 M \mathfrak{K} 71,428 . . Pf., hvilket visselig giver en temmelig besværlig Omregning; og ikke stort lettere bliver Omregningen for Bremen, hvor 10 M \mathfrak{K} blev = 3 $\frac{1}{3}$ Thaler, eller i Hamburg og Lübeck, hvor 10 M \mathfrak{K} blev = 8 M \mathfrak{K} 5 $\frac{1}{3}$ Schill. I alle disse Dele af Tyskland vilde Overgang til et «ikke-nationalt» Møntsystem næppe have voldt stort mere Besvær. Ja, selv i Mecklenborg, der vel havde Thaleren, men ind-

delt saaledes, at 1 ny Pfenning blev = 1,92 gl. Pf. og endog i selve Preussen, hvor den tidligere Silbergröschén, der blev netop = 10 Pf., var delt i 12 Pf., kunde en Omregnen og en Tilnærmen til ny Priser ikke helt undgaas, om det end skal indrømmes, at Pfenningberegningen i alt Fald i Preussen brugtes saa lidt, at Forandringen næppe blev følelig der, idet $\frac{1}{4}$ Sgr. faktisk var den mindste Mønt som forekom.

Selv om man nu imidlertid ser bort herfra, bliver det i alt Fald et meget omtvisteligt Spørgsmaal, om ikke Fordelen ved at komme i fuld Overensstemmelse i Henseende til Møntberegning, — forudsat at en saadan Overensstemmelse kunde opnaas, hvad den ganske vist ikke i Øjeblikket kunde — ikke vilde opveje Ulemperne ved én Gang for alle at maatte omregne alle de bestaaende Gjældsforhold og ved at nærme sig til nye, fra de gamle noget afvigende Værdibegreber. Ingen af disse Vanskeligheder er uovervindelig, tværtimod vilde man vistnok komme lettere ud over dem, end man paa Forhaand er tilbøjelig til at tro, og for den opvoxende Slægt existere de slet ikke; derimod vilde man have skaffet denne en ganske overordenlig Lettelse, som vilde vedblive igjennem alle Tider. Men Betydningen af dette Sidste ser Bamberger rigtignok aldeles ikke; for ham synes hele Fordelen ved en international Mønténhed omtrent at bestaa deri, at den yder større Bekvemmelighed for de Rejsende; selv antyder han i alt Fald ikke, at der kunde paapeges nogen anden Fordel, idet han fremhæver, at «al den Tid, da Møntreformen stod paa Dagsordenen, syntes to Tanker fremfor alle, om ikke udelukkende, at beherske Tankerne hos de Verdensmænd, der udtalte sig desangaaende, nemlig Tanken om Rejser og Tanken om Drikkepenge. Man

skulde virkelig have troet, at Nationens hele Liv gik op i Ferierejser og The-Aftener. Om de fjerdingaarlig eller halvaarlig forfaldende Renter af Tusinder af Fordringer kun lod sig oversætte i Franks med uendelige Brøker, syntes disse Folk ligegyldigt» (— ganske ligesom denne Ulempes Fremkomst i Sydtyskland ved Indførelsen af Marksystemet har været Nordtyskerne aldeles ligegyldig —), «naar de blot for Fremtiden kunde opnaa den Nemhed, uden Hovedbrud at kunne betale deres Hotelregning i Genf eller deres Modevareregning i Magasin du Louvre.» Bamberger selv fremhæver ikke, at dette var en temmelig bornert Opfattelse af de Fordele, som en international Mønténhed vilde medføre, og at disse i Virkeligheden ere langt mere reelle og af en stor Betydning. Der findes hos ham ikke den fjerneste Antydning af, at det af den britiske Møntkommission i 1868 er bleven fastslaaet, at der «blandt de afhørte Vidner vare en almindelig Samstemning med Hensyn til den store Fordel, som de vente sig af en saadan Foranstaltning,» og at det i saa Henseende navnlig fremhæves, at «de mindre Fabrikanter og Handlende afskrækkes fra at tage Del i Omsætningerne med Udlandet ved den komplicerede Vanskelighed, som Forskjel i Mønt, Maal og Vægt forvolder, ved den herved fremkomne Vanskelighed ved at beregne Vexelkurserne samt ved det Vanskelige i at forsende smaa Summer fra et Land til et andet. Alt, hvad der vilde simplificere disse Forhold, vilde bevæge dem til at udvide deres Virksomhedskreds. Det paastaaes, at medens det er forholdsviis let for de store Handelshuse at forskaffe sig de fornødne Personer til at foretage en Sammenligning af Priserne og til at beregne Vexelkurserne, samt at betjene sig af de fordelagtigste Maader til at forsende Penge, staa

saadanne Midler ikke til den mindre Handlendes Disposition; og et Vidne, der driver en betydelig Handel med udenlandske Varer og selv er i Besiddelse af alle de hertil fornødne Hjælpemidler, sagde ganske ligefrem, at Vedtagelsen af et fælles Møntsystem vilde gjøre det lettere for andre Importører at konkurrere med ham, hvorved det er aabenbart, at det konsumerende Publikum vilde vinde.» For alt dette har Bamberger intet Blik; han frembæver tværtimod, at Tyskland «ved sin Reform har gjort saa meget som blot muligt til Bedste for Verdenssamkvemets Krav» og anfører i saa Henseende, at «20-Markstykket er paa $2\frac{1}{4}$ pCt. nær ligt med den engelske Sovereign og Marken forholder sig til Franken som 4 : 5 blot med en Forskjel af $1\frac{1}{4}$ pCt.» Og dog tilføjer han selv, at «for de forretningsmæssige Forberedelser have disse Tilnærmelser rigtignok ingen Betydning, thi deres Arbejde begynder først indenfor Grænserne for disse smaa Afvigelser.» Den Fordel, som den evropæiske Samhandel vilde drage af et fælles Møntsystem, lægger han imidlertid saa megen Vægt paa, at han endog udtrykkelig udtaler som sin «Overbevisning, at en nominel Møntenhed med Udlandet ikke engang er ønskelig, eller rettere, at man, for at anvende et bekjendt Ord, maatte opfinde Møntforskjellen imellem de forskjellige Lande, dersom den ikke existerede»!

Hans Anskuelser i saa Henseende og hans Under vurdering af den Betydning, som fuldkomment Fællesskab i Mønt for hele Evropa vilde have, have for en Del deres Grund i den Betragtning, at i den internationale Handel spille Kontantbetalingerne en mindre Rolle end Betalingen ved Hjælp af Vexler, og at Vexelkursernes Svingninger dog bevirke, at der saa godt som aldrig er fuld Over-

ensstemmelse selv imellem ensartede Møntsystemer i forskellige Lande. Ogsaa en schweizersk eller belgisk Exportør faar sin Betaling for de til Frankrig leverede Varer ved at sælge en paa Frankrig trukken Vexel, der snart udbringes til lidt mere, snart til lidt mindre end det paalydende Beløb. Men ganske det Samme gjælder jo om Handlende indenfor det samme Lands Grænser; Bamberger erkjender selv, at der gives ogsaa en indenlandsk Vexelkurs; men dens Afvigelse fra pari holder sig indenfor de Grænser, som bestemmes ved Bekostningen og Risikoen ved en Forsendelse af Mønt fra det ene Sted til det andet, medens der her ikke bliver Tale om de yderligere Omkostninger ved den ene Mønts Omprægning til en anden. Sedler, Bankernes indbyrdes Forbindelser og den lette Postforbindelse have derfor ført til at holde de indenlandske Kurssvingninger indenfor meget snævre Grænser.» Men alt dette gjælder jo lige saa fuldt i Forholdet imellem Nabolande, naar de samme Mønter uden Omprægning kunne gaa fra det ene til det andet. Hvad der gjælder i Forholdet imellem London og Edinburgh eller Dublin, gjælder lige saa fuldt i Forholdet imellem London og Paris, naar begge Lande have samme Mønt. Den Betydning, som et saadant Fællesskab vilde have, har nærværende Forf. alt tidligere andetsteds*) paa vist under Henvisning til de derom fremkomne Oplysninger i den engelske Møntkommissions Beretning.

Hovedgrunden til Bambergers Uvillie imod et evropæisk Møntfællesskab maa imidlertid, som alt antydet, søges i den Forestilling, at et saadant ikke kan existere uden Traktater, og at disse paaføre den enkelte Stat en

*) •Berl. Tid.• for 28de Januar 1873 (Nr. 23).

Afhængighed af de andre, som man helst maa være fri for. Det er imidlertid ikke absolut nødvendigt at indgaa saadanne bindende Traktater, fordi man optager et andet Lands Møntsystem. Dette er kun Tilfældet, for saa vidt man vil gjøre dettes Mønter, Skillemønt lige saa vel som Hovedmønt, til «legal tender», og navnlig for saa vidt det i saa Fald er nødvendigt at træffe bestemt Aftale om Udmøntningen af Skillemønt. Ligesom imidlertid i sidstnævnte Henseende den skandinaviske Møntkonvention i Modsætning til den latinske giver et Exempel paa, at det ikke er anset nødvendigt at sætte bestemte Grænser for hvert Riges Ret til at sætte Skillemønt i Omløb, naar kun hvert Riges Forpligtelse til atter at modtage sin Skillemønt og ombytte den mod Hovedmønt fastholdes,*) saaledes maa det endvidere, for saa vidt selv dette er en Forpligtelse, som den paagjældende Regering t. Ex. i Krigstilfælde kan unddrage sig fra at opfylde, fastholdes, at ogsaa dette kan undgaaes, naar man vil indskrænke sig til kun at lade udenlandske Hovedmønter cirkulere inden Landets Grænser. Og dette er dog Hovedsagen og i sig selv fuldkomment tilstrækkeligt — og hertil udfordres egentlig ikke engang en Traktat, naar Staterne blot opfylde de Fordringer, som Bamberger selv anser for uafviselige med Hensyn til Tilvejebringelsen af et godt Møntsystem.

*) Konventionen af 27de Maj 1873 fastsætter kun i sin § 11, at «Finansbestyrelsen i ethvert af Rigerne skal fra det andet Riges Finansbestyrelse modtage og erstatte med gangbar Mønt saadanne med Rigets Præg forsynede slidte Mønter, som ere indkomne i det andet Riges Statskasse og i Henhold til Art. 10 ikke atter kunne udgives af samme. Ligeledes skal hvert Riges Finansbestyrelse modtage og ombytte mod Hovedmønt et hvilket-somhelst med 10 Kroner deleligt Beløb i Skillemønt, som er forsynet med Rigets Præg.»

Bamberger hævder nemlig, at det, til Trods for den Forskjellighed i Formen, som han anser for nødvendig, er «nødvendigt for Samkvemmet imellem Folkene, at det Stof, hvoraf Pengene gjøres, er af ensartet Beskaffenhed», og dette skal atter forståas saaledes, at det for enhver Stat, som vil staa i Samhandelsforbindelse med andre Lande, er nødvendigt at have det samme Pengestof som disse. «I Valget af det samme Metal ligger den eneste Mulighed for at besidde et fast Forbindelsesmiddel fra Land til Land, som altid lader sig beregne efter faststaaende Momenter.» Kun derved kunne Pengene benyttes til Betaling udenfor Landets Grænser uden blot at modtages som «en Vare, der beregnes efter usikre, grænseløst foranderlige Forhold.» Bamberger fastholder derfor bestemt den udelukkende Guldfod som ufravigelig Betingelse for et fast og godt Møntsystem. At han konsekvent maa anse det for en ubetinget Fordel, om det Fællesskab i Pengestof, som vil blive Følgen af den almindelige Antagelse af Guldfoden, strækker sig til Møntstoffet i strengere Forstand, Møntguldet, saa at der overalt iagttages den samme Blanding af dette, er en Selvfølge; og dette maa ogsaa af sig selv antages at ville blive Følgen af den almindelige Anerkjendelse af Tidelingsystemet. Faktisk er jo ogsaa Blandingsforholdet $\frac{9}{10}$ fin antaget baade i det latinske og det skandinaviske Møntforbund, baade i Tyskland og i Holland, og den Forskjel, der er imellem den i disse Lande taalte Afvigelse fra den fastsatte Finhed er saa ubetydelig,*) at den næppe kan komme i Betragtning og i alt Fald uden Vanskelighed

*) I Tyskland er en Afvigelse af indtil 0,0020, i Skandinavien kun af indtil 0,0015, i Frankrig endog kun af indtil 0,0010 tilladt.

fjernes, naar det først var gaaet op for de forskjellige Lande, at jo fuldstændigere Ensartetheden i Møntstof er, desto bedre for alle. Bamberger kan i alt Fald ikke mene Andet, eftersom han ser Betingelserne for et godt internationalt — og nationalt — Møntsystem i fuldkommen Ensartethed i Stof forbundet med Forskjelligheden i Form.

Hvortil imidlertid dette Sidste? Ja, det er ikke godt at indse. Bambergers Paavisning af, at Forskjellighed i Form α : en forskjellig Størrelse af Mønterne, en forskjellig Vægt af det fælles, ensartede Stof, er nødvendig, gaar alene ud paa, at Regeringerne til alle Tider have vist en stor Tilbøjelighed til at forfalske deres Mønter, til at give dem et mindre Metalindhold, end de lyde paa, enten ved Foringelse af Finheden, eller ved Underskydelse af et helt andet Stof, Sølv istedetfor Guld (saaledes den tyske Gulden, der kun i Navnet har bevaret Erindringen om den Tid, da den var af Guld), eller endog til helt at sætte et værdiløst Stof, Papir med Tvangskurs, istedetfor Guld, og at det derfor ikke kan nytte at have en fælles Form, α : virkelig Mønténhed i forskjellige Stater, fordi man kun kan have Tillid til den Forsikring, som ens egen Regering giver om Møntens Fuldvægtighed og Fuldholdighed ved at forsyne den med sit Præg, ikke derimod til andre Regeringers lige Forsikring, udtrykt ved deres Stempel. «Hvo der oversér den Vigtighed, som Formen har som Garanti for Værdimaalerens Paalidelighed, henfalder til samme Vildfarelse som de, der tage Ordet for Seddfrihed i Tillid til, at de Paagjældende med deres egen Maalestok kunne prøve, om Betalingsmidlets indre Værd svarer til, hvad dets Ydre angiver.» Disse Udtalelser ere i Virkeligheden temmelig naive, og Sammenligningen imellem Undersøgelsen af en Banks Soliditet og Solvens og Prøv-

elsen af Mønternes Fuldholdighed temmelig urimelig; thi en saadan faktisk Kjendsgjerning som den, at Mønterne have et ringere Værdihold end det paalydende, kan ikke forblive nogen Hemmelighed og vil tværtimod øjeblikkelig opdages og i samme Øjeblik være almindelig bekjendt. Enhver vil ogsaa let se, at Forholdene ikke vilde stille sig en Smule anderledes i den her omhandlede Henseende, end de nu gjøre, saafremt alle Lande fik de samme Møntenheder. Tror Bamberger maaske ikke, at Tyskerne og Englænderne øjeblikkelig og lige saa hurtigt, som om det var deres egne Mønter, vilde komme paa det Rene med, om Frankrig vilde give sine Napoleon'dors en ringere Finhed eller en mindre Vægt end den lovlige, og at deres Værdi øjeblikkeligt vilde synke i Forhold hertil? Og hvad Forandring vilde det gjøre heri, om 20-Franks-Stykket havde samme Vægt og Metalindhold og Benævnelse som 20-Mark-Stykket? Vilde man ikke lige let opdage Forandringen? Og da de franske Guldstykker jo have deres eget Præg, vilde Tyskerne med stor Lethed kunne tage sig iagt for dem; Mistilliden vilde endog strække sig til de fuldvægtige franske Guldmonter, der af det store Publikum vilde blive lige saa bestemt tilbageviste som de mindreholdige, netop fordi det store Publikum ikke vilde se sig i Stand til at skjelne dem fra hinanden. I den Retning vilde der sandelig ikke kunne opstaa den ringeste Fare for Tyskland ved at dets Mønter fik samme Indhold og samme Benævnelse som de franske.

Og dog er det ene og alene denne Mistillid til Naboerne — fremkaldt, kunde man fristes til at sige, ved Tyskernes onde Samvittighed —, den Omstændighed, at man ingen Myndighed har til at kontrollere selve Ud-

møntningen (dennes Resultater kan man naturligvis saare nemt kontrollere), der er Grunden til Bambergers Modstand imod Ensartethed i Form saa vel som i Stof. «Vare Pengene kun et Maaleinstrument,» siger han, «kun et Maalemiddel som Meteren og Kilogrammet, saa kunde man ogsaa blot ved Hjælp af fælles Regneenheder indføre en uforanderlig Verdensmønt. Men da disse Tal fremtræde som Udtrykket for — og derfor uadskillelige fra — et bestemt Stof, som der dog er en Tilbøjelighed til ved Hjælp af dette Præg at erstatte med et bedragerisk Skin, saa befinde vi os netop her ved Grænsen for den mulige Ensartethed, saa længe Verden ikke er sammensmeltet til et fælles Statsvæsen med fælles Ledelse og fælles Skjæbne. Hvilken Ironi laa der t. Ex. ikke i en identisk fælles Mønt, som i Paris blev præget med Omskriften: «Dieu protège la France» d. v. s. Gud vil nok skaffe os Metz og Strassburg tilbage igjen (!), og i Berlin med Omskriften: «Gott mit uns» d. v. s. Gud vil hjælpe os til at gjøre Eders Hensigter til Skamme. For Verdensmønten er Tiden først kommen, naar Omskriften kan lyde: «Gud beskytter Verden.» Hvornaar det bliver — det maa Fredskongresserne bestemme.» Disse Ytringer ere lige saa karakteristiske for Tyskernes Standpunkt overfor det foreliggende Spørgsmaal som i sig selv intetsigende. Netop det forskjellige Præg gjør hver Stat ansvarlig for dens egne Mønter og gjør det muligt for de andre Stater og deres Borgere at tage sig vare for dem, saasnart de ikke i Realiteten holde, hvad Præget lover.

Ogsaa den Frygt, som Bamberger nærer for, at en Møntkonvention kan binde Hænderne paa en Stat og gjøre det vanskeligt for den at gjøre Forandringer i sit Møntsystem, er aldeles ugrundet, naar først alle de evropæiske

Lande faa gennemført en saadan Reform af deres Møntsystemer, at de alle opfylde de Fordringer, som Bamberger stiller til et godt nationalt System. Naar de først alle ikke blot have antaget den udelukkende Guldfod med samme Møntfinhed, men ogsaa have gjort den samme Vægtmængde af Møntguld til Mønténhed og saaledes alle ere i Overensstemmelse med hinanden, er det ikke let tænkeligt, at nogen Stat skulde kunne ønske at gjøre en Forandring heri, og de Ulemper, som under denne Forudsætning kunne følge med Afslutningen af en Møntkonvention, der binder Hænderne paa den, der senere ønsker at gjøre Forandring, vilde saaledes af sig selv være bortfaldne. Noget Andet er det, at en enkelt Stat imod sit Ønske kan blive nødsaget til at sætte Papir med Tvangskurs istedetfor Guldet — dette vil den da være nødsaget til (og følgelig ogsaa kunne gjøre), hvad enten der eksisterer Møntkonventioner eller ikke. Den vil altsaa ikke i saa Fald være bunden af disse, og de andre Stater heller ingen direkte Ulempe have af denne Forandring. Ere dens Mønter fuldholdige og fuldvægtige, ville de under denne Forudsætning udvandre til Udlandet — og det vilde de gjøre, hvad enten der er Møntfællesskab eller ikke. Have de imidlertid i Henhold til en Konvention samme Vægt og samme Indholdsværdi som Nabolandenes Mønter, ville de uden Omprægning kunne cirkulere i disse; i modsat Fald vil en Omprægning i Almindelighed være nødvendig; men det Første er snarest en Fordel for Nabolandene, det Sidste snarest en Ulempe og en Udgift for dem. Hvorledes der derimod af det Første skulde kunne opstaa nogen Fare eller Ulempe for Nabostaterne, og hvorledes det Sidste skulde kunne give nogen Garanti derimod, er ikke let at indse.

Hovedsagen er imidlertid, at de væsentlige Fordele ved en fælles Verdensmønt kunne opnaas ogsaa uden Møntkonventioner. Disse bevirke kun dels, at Nabolandenes Mønter faa en lovhjemlet Cirkulationsret, saa at Ingen kan vægre sig ved at modtage dem, dels, at dette ogsaa kan udstrækkes til Skillemønten. Men dette Sidste er, om end en Bekvemmelighed, saa dog uden nogen væsentlig Betydning, og gode, fuldholdige, vel prægede Hovedmønter af netop samme Værdi som de indenlandske ville ogsaa ad den blotte Frivilligheds Vej skaffe sig Indgang og almindeligt blive modtagne uden Vægring. Det bedste Bevis herpaa haves i det ikke ringe Antal Sovereigns og Napoleond'ors, der cirkulere selv i Lande, der ikke have samme Regningsenhed, de sidste saaledes i Sydtyskland og Østrig, de første selv i Frankrig, hvor de gaa som 25 Frcs. De væsentligste Fordele, som man kan opnaa ved en fælles Verdensmønt, ville saaledes af sig selv være opnaaede i det Øjeblik, da alle Lande, selv om det sker uden nogen foregaaende Overenskomst, præge Mønter af netop samme Møntstof og med netop det samme Vægtindhold af dette. At der bør stræbes hen til det Første, et fuldkommen identisk Møntstof, hævder Bamberger selv jo stærkt, og det Tidspunkt er vel ikke saa meget fjernt, da hele Evropa — vel med Undtagelse af Storbritannien —, ikke blot har en udelukkende Guldfod, men ogsaa netop den samme Møntfinhed ($\frac{9}{10}$) og det samme Remedium. Men naar dette først er Tilfældet, naar altsaa en fuldstændig Identitet i Henseende til Stoffet kan betragtes som givet, saa bliver Regningsenheden ikke Andet end «en Form, der uden videre anlægges paa Stoffet, ganske som en Meter eller et Kilogram», og saa vil det utvivlsomt ogsaa gaa op for Folkene, at en saadan fælles Regneenhed

medfører lige saa store Fordele som fælles Maal og Vægt. Dette er nemlig blevet klart udviklet og bestemt godtgjort ved den tidligere citerede Mønt-Enquête af 1868, af hvilken det her maa være tilladt paany at fremdrage den særdeles oplysende Udtalelse af en Handlende i Bradford om, at «de italienske Kunder, som tidligere købte vore Bradford-Fabrikata, gaa nu til Roubaix (i Frankrig), fordi de der kunne købe med deres egne Penge og efter deres eget Maal,» samt den ligeledes meget sigende Beretning fra en Kjøbmand i Birmingham om, hvorledes han «i forrige Maaned sendte en Faktura over en hel Del Stykgods, pakket i 4 Kasser, til New York, for hvilke det hele Beløb udgjorde 253 Lstr., hvilket Beløb var Summen af 421 forskjellige Priser, som vare opførte i Fakturaen. Modtageren i New York maa nu danne sig en Forestilling om, hvad enhver af disse 421 Priser i engelsk Sterling vil udgjøre i Dollars og Cents, før han tør tage nogen Beslutning om at beordre Varerne oversendte, og maa i dette Øjemed udføre en meget kompliceret Beregning og faar endda ikke altid Priserne til at stemme rigtig. For ikke at løbe nogen Risiko og for at faa dem udtrykte i rimelige Tal, forhøjer han Prisen paa hver enkelt Vare en Ubetydelighed; men denne Ubetydelighed gjør dog, at amerikanske Fabrikata af samme Slags synes billigere end de engelske, uagtet disse i Virkeligheden, selv med Tillæg af Fragt m. v., ere billigere end hine. Og følgelig bestiller han Varerne hos en amerikansk Fabrikant istedetfor hos en engelsk.»

Der kan vel heller ikke være nogen Tvivl om, at det meget snart vil føles som en sand Velgjerning over hele Tyskland, at man der har faaet fuldkommen Mønténhed. Men det ligger da ogsaa nær at sige sig selv, at den

Fordel, som man t. Ex. i Baiern og Baden har ved at faa Regningsénhed fælles med Nordtyskland, vilde man faa netop i samme Omfang ved at faa Regningsenhed fælles med Frankrig og Schweiz. Netop Dannelsen af de forskjellige Møntforbund i den sidste halve Snes Aar vil i Forbindelse med det fuldstændige Fællesskab i Møntstof mere end noget Andet bane Vejen for Overbevisningen om det særdeles Ønskelige i en fælles evropæisk Regningsenhed, og netop Overensstemmelsen i Møntstoffet vil naturligen føre til, at man søger Overensstemmelse i Afvejningen af dette, ved at vælge bestemte, rationelle Vægténheder deraf til Mønter. Hermed er det ingenlunde sagt, at dette vil ske i en nær Fremtid; tværtimod, Tysklands og Skandinaviens Fastholden af den «nationale» Møntfod har utvivlsomt skudt den internationale Mønténhed ud i en for Øjeblikket ubestemmelig og næppe nær Fremtid. Men heraf følger paa ingen Maade, at den nu er bleven en «Utopi» — det er den ikke mere end Fællesskab i Maal og Vægt.

Til en vis Grad kan det endogsaa siges, at netop den tyske og den skandinaviske Møntreform i ikke ringe Omfang have banet Vejen for et tilsvarende Fællesskab i Møntberegning, selv bortset fra, at de have skabt to større Møntomraader istedenfor ti smaa og saaledes formindsket Antallet af de selvstændige, nationale Møntsystemer betydeligt. Det var i Erkjendelsen heraf, at nærværende Forf., uagtet han havde den bestemte Overbevisning, at man burde have foretrukket en anden Guldmønt for den, vi nu have faaet, dog kunde slutte sig til den nu gennemførte Reform og iøvrigt virke for denne. Thi to store Vanskeligheder, som altid vilde frembyde sig ved en Overgang fra vort tidligere til et evropæisk Møntsystem,

ere ved den blevne fjernede. Hele Vanskeligheden ved at komme fra Sølvfoden over til Guldfoden er skaffet af Vejen, saa at vi i sin Tid ved en eventuel Tilslutning til et Verdenssystem i alt Fald ikke ville have at kæmpe med Vanskeligheder i denne Retning. Saa meget tør siges med Bestemthed, at vi nu alt ere i Besiddelse af det Møntstof, der vil blive Grundlaget for en fremtidig Verdensmønt. Og dernæst have vi endvidere faaet den Møntdeling, som ikke blot i Øjeblikket er, men ogsaa i Fremtiden vil være den almindelige europæiske, nemlig Tidelingen. Og herved er allerede enhver senere Forandring af Regningsenheden gjort betydelig lettere. Thi al den Vanskelighed, som de helt igjennem forskellige Overførelsestal fra de 96 Skilling til de 200 Ører have voldt, vil der ikke være Tale om ved en fremtidig Forandring af Regningsenheden. Ét konstant Overførelsestal — det er Alt, hvad man behøver at lære. Vilde vi t. Ex. nu gaa over til Franks-Systemet — hvad der dog nu næppe nogensinde vil blive Tale om —, vilde man blot behøve at vide, at 1 Krone er (omtr.) = 1 Fr. 40 Ctmer for at vide at 10 Kr. ere = 14 Frs., 10 Øre = 14 Ctmer, 1 Øre = 1,4 Ctmer osv. osv. Ganske vist vil en fuldkommen let Overførelse kun da blive mulig, dersom Underdelingen af den eventuelle Verdensmønt kommer til at staa i et nogenlunde bekvemt Forhold til vor nuværende Regningsenhed, da man i modsat Fald vil blive nødsaget til i adskillige Tilfælde at bortkaste eller afrunde Brøker; men da dette i ethvert Tilfælde helt igjennem sker konsekvent efter det samme Princip og ingen saadanne Spring i Overgangene vil indtræde, som vi have haft i Reduktionen af Skilling til Øre, hvor 11 Skill. = 22 Øre, 12 Skill. = 25 Øre, vil Reduktionen altid

foregaa forholdsvis let. Til at fordybe sig nærmere i de forskellige Muligheder, som kunne frembyde sig for Fremkomsten af en Verdensmønt, er der her ingen Anledning; thi Spørgsmaalet om Antagelsen af en saadan vil for vort Vedkommende næppe faa praktisk Betydning i den første Menneskealder; men derfor staar lige fuldt Spørgsmaalet om en international Mønténhed fremdeles paa Verdens Dagsorden.
